

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Артем Миколайович ЩЕГОЛЬ,

*аспірант відділу аспірантури
(ад'юнктури) і докторантури
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Державний контроль у сфері господарської діяльності відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності економіки, захисті інтересів громадян та сприянні розвитку підприємництва. З огляду на динамічні зміни в економічному та правовому середовищі, сучасні виклики висувають нові вимоги до вдосконалення адміністративно-правового механізму контролю. Це стосується як підвищення ефективності контролю, так і забезпечення балансу між державним втручанням та свободою підприємницької діяльності.

Адміністративно-правовий механізм державного контролю є однією з ключових складових забезпечення правопорядку та ефективного функціонування господарської діяльності. Його сутність полягає в організації та реалізації контрольних функцій держави, спрямованих на дотримання суб'єктами господарювання встановлених правил, стандартів та норм. Основою цього механізму є нормативно-правова база, яка включає закони, підзаконні акти, міжнародні угоди та інші правові документи. Законодавство України у цій сфері базується на таких ключових актах, як Закон "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", Податковий кодекс, а також спеціалізовані нормативні документи, що регламентують діяльність окремих контролюючих органів[1]. Структурними елементами механізму є суб'єкти контролю, до яких належать органи державної влади, наділені відповідними повноваженнями. Зокрема, це Державна податкова служба, Антимонопольний комітет, Державна служба з питань праці, екологічні інспекції та інші установи. Кожен із цих органів має чітко визначений предмет діяльності, що дозволяє уникати дублювання функцій і підвищувати ефективність здійснюваних заходів[2]. Об'єктами контролю виступають суб'єкти господарювання, діяльність яких повинна відповідати встановленим вимогам законодавства, стандартів і норм, що стосуються економічної, податкової, екологічної, трудової чи іншої сфери. Одним із важливих аспектів адміністративно-правового механізму є методи і засоби, за допомогою яких здійснюється контроль. Найбільш поширеними серед них є інспекційні перевірки, моніторинг діяльності, аудит, аналіз звітності, а також застосування інформаційних технологій для виявлення ризиків та порушень. Ефективне

використання цих методів сприяє підвищенню результативності контролю та мінімізації адміністративного тиску на підприємства, які діють добросовісно[3]. Однак, існує низка проблем, які ускладнюють функціонування механізму. Зокрема, це відсутність єдиної електронної системи, що об'єднує дані всіх контролюючих органів, недостатня прозорість процесів, а також ризики зловживань під час здійснення перевірок[4].

Особливу увагу слід приділяти забезпеченню прозорості та об'єктивності у реалізації контрольних функцій. Відсутність чітко врегульованих процедур або дублювання повноважень різними органами може спричинити виникнення корупційних ризиків або необґрунтоване адміністративне навантаження на бізнес. Тому вдосконалення нормативно-правової основи та впровадження цифрових рішень мають стати першочерговими кроками у розвитку механізму державного контролю. Це дозволить забезпечити його ефективність, водночас сприяючи підтримці добросовісного підприємництва та розвитку економіки країни.

Сучасні умови функціонування економіки ставлять перед державним контролем у сфері господарської діяльності нові виклики, що потребують адаптації існуючих механізмів до швидкозмінного середовища. Одним із ключових факторів, що впливають на ефективність контролю, є стрімкий розвиток цифрових технологій та поширення електронної комерції. Традиційні інструменти перевірок часто не враховують особливостей діяльності онлайн-платформ, що ускладнює моніторинг та виявлення порушень у цій сфері[5]. Технологічна трансформація потребує нових підходів, зокрема автоматизації процесів та впровадження спеціалізованого програмного забезпечення для аналізу діяльності суб'єктів господарювання у цифровому просторі. Ще однією проблемою є необхідність зменшення адміністративного тиску на бізнес. Надмірна кількість перевірок, дублювання функцій різними органами та складні бюрократичні процедури негативно впливають на економічну активність, знижують конкурентоспроможність підприємств та стримують залучення інвестицій. Водночас недостатній контроль або неефективність його реалізації можуть призводити до зловживань, що шкодить як державі, так і суспільству. Тому важливо знайти баланс між контролем і свободою підприємництва, забезпечуючи оптимальне співвідношення між необхідним втручанням і наданням підприємствам автономії. Одним із найгостріших викликів залишається питання корупції, яке послаблює довіру до державних інституцій. Відсутність прозорих та стандартизованих процедур перевірок створює можливості для необ'єктивного ставлення до суб'єктів господарювання. Автоматизація процесів, мінімізація контакту між контролюючими органами та підприємцями, а також впровадження електронних платформ є ефективними засобами для зниження корупційних ризиків[6]. Окрім того, цифровізація може сприяти створенню відкритої системи

контролю, що дозволить громадськості та бізнесу отримувати доступ до інформації про перевірки та їх результати. Додатково, сучасний світ зіткнувся з викликами глобального масштабу, такими як пандемії та воєнні конфлікти. У таких умовах державний контроль повинен адаптуватися, спрямовуючи зусилля не тільки на перевірки, але й на підтримку бізнесу. Гнучкі підходи до регулювання, тимчасові послаблення певних норм або відтермінування санкцій для підприємств, які зазнали збитків, сприятимуть збереженню економічної стабільності. Для вдосконалення механізму державного контролю слід впроваджувати цифрові рішення, які не лише спростять взаємодію між державою та бізнесом, але й сприятимуть підвищенню прозорості процесів. Наприклад, єдина електронна платформа для моніторингу господарської діяльності дозволить консолідувати дані, уникнути дублювання перевірок та забезпечити доступ до актуальної інформації для всіх зацікавлених сторін. Уніфікація законодавства також є важливим завданням. Необхідно усунути суперечності між правовими актами та гармонізувати українське законодавство із нормами Європейського Союзу, що дозволить забезпечити більш ефективну координацію між контролюючими органами. Особливу увагу слід приділити впровадженню ризик-орієнтованого підходу, який передбачає концентрацію зусиль на перевірках суб'єктів із високим ризиком порушень. Такий підхід дозволяє раціонально використовувати ресурси держави, зменшуючи навантаження на підприємства, які дотримуються законодавства[7]. Також важливо підвищувати кваліфікацію працівників контролюючих органів, надаючи їм сучасні знання та навички, необхідні для роботи в умовах технологічних змін та складних соціально-економічних обставин.

На нашу думку, вдосконалення механізму державного контролю є багатовимірним завданням, яке вимагає впровадження інноваційних рішень, оптимізації нормативно-правової бази, розвитку людського капіталу та забезпечення прозорості процедур. Реалізація цих заходів сприятиме створенню ефективного, сучасного та гнучкого механізму контролю, здатного відповідати сучасним викликам і підтримувати розвиток економіки.

Отже, адміністративно-правовий механізм державного контролю у сфері господарської діяльності є важливим інструментом забезпечення правопорядку та економічної стабільності. Сучасні виклики вимагають удосконалення нормативно-правового забезпечення, впровадження інноваційних підходів до перевірок і мінімізації втручання в діяльність добросовісних суб'єктів. Стратегічним завданням є перехід до цифровізованих, прозорих і ефективних механізмів контролю, які забезпечать розвиток економіки та захист інтересів суспільства.

Список використаних джерел

1. Бондаренко В. М. Адміністративно-правові механізми боротьби з корупцією у сфері державного контролю. *Вісник Національної академії державного управління*. 2023. № 3. С. 43-49.

2.Губар А. В. Державний контроль у сфері господарської діяльності: сучасний стан та проблеми удосконалення. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 35-40. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-7480.2023.1.6>.

3.Захарченко П. І. Цифровізація державного контролю: виклики та перспективи. *Економіка та право*. 2022. № 12. С. 28-34.

4.Кириленко О. М. Адміністративно-правові аспекти реалізації державного контролю в економічній сфері. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 71. С. 18-23.

5.Мельник К. В. Особливості застосування ризик-орієнтованого підходу у системі державного контролю. *Підприємництво, господарство і право*. 2022. № 10. С. 55-60. DOI: <https://doi.org/10.32820/2415-8453.2022.10.9>.

6.Петренко І. В. Інноваційні підходи до вдосконалення адміністративно-правового механізму державного контролю. *Юридичний вісник*. 2023. № 2. С. 77-81.

7.Шевченко О. П. Правове регулювання державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності в умовах цифрової трансформації. *Право України*. 2021. № 8. С. 95-103.